

Sörbydal Mogata 1949-1958

Sörbydal var en av de många lantaffärer, som fanns förr i Skönberga, Mogata, Börrum och Skällvik. Den låg ungefär 1 mil från Söderköping. Vi flyttade dit från en affär vi hade i Stafsjö. Med tanke på skolgången för Kerstin, vår äldsta dotter, övergav vi skogen och det långa avståndet till Kila skola, och fastnade för Mogata. Affärerna låg tätt, men det var också skillnad på befolkningen. Vi hade som närmast Hälla ungefär 3 km och Skåresta handel 3,5 km. Där fanns också den telefonväxel vi betjänades av. Man kom ingenstans per telefon, utan att begära ort och nummer. Det var heller ingen hemlighet, att vad som sades visste alla på orten, så det gällde hålla tand för tunga.

Ja så var det förstås två handlare i Mogata kyrkby; en privat och en Konsum. Längre nedåt Stegeborg låg Högalid. Det var en bra affär på sommaren med alla sommargäster.

Den första dagen i Sörbydal blev en annorlunda upplevelse. Jag skulle gå ut en sväng strax före 9. Då upptäckte jag en gammal tant, som kom gående med en spark. Det här var i början av augusti, så min häpnad var stor. Men det var inte så konstigt ändå, det var hjul på sparken, och tanten gick sin vanliga tur efter post och handelsvaror. Hon hade inte så långt, från Lilla Sörby och till oss c:a ½ km. För övrigt fanns det många original och roliga personer, vilket var rätt vanligt på landet den tiden.

Varorna som fanns i affärerna, var nästan alla i lösvikt, några förpackningar som vi nu är vana vid, fanns inte många av. Man sålde till exempel strösocker, vilket kallades i saft- och sylttider för syltsocker. Det uppvägdes i 1, 2, 3, 5 och 10 kg vita påsar. Kanistrar som det hette. Det gällde då att inte köra skopan för hårt i påsen så den sprack. Förpackningen sockret kom i var 50 kg säckar. Bitsockret kom i trälådor, senare stadiga pappkartonger. Ibland fick vi tygsäckar, de var begärliga till örngott.

En annan tråkig produkt var såpa. Den kom i små trätunnor och såldes i tidningspapper och ett gråpapper. Brunt kraftigt papper. Det gällde att med en träslev lägga helst något övervikt. Det fanns både gul och grön såpa, den gröna var dyrast. Tvättmedel som var vanligast hette Radion och Persil, Vita Tvättbjörn soda användes vid byk. Senare kom Sunlight i Nyköping med märket Surf.

Varje år strax före jul, kom den stora höjdpunkten, islandssillen. Man beställde i förväg vad man ville ha och ingen fick börja sälja förrän ett visst datum. Alla skulle ha samma villkor. Den dagen kom alla tidigt, och springet ned till källaren blev jobbigt, men ändå roligt. Man var som besatt att få just den första stora och feta sillen. Det var premiärkänsla! En del av våra trogna kunder hade redan tjuvåtit, men det fick man inte ens andas om, då kunde det gå illa. Sillen fanns nästan hela året, tillsammans med en mindre som hette Flandern. Den var liten, billig och mindre god.

Varje morgon kom posten och lämnade sin post till alla, som inte bodde så att de låg utmed postvägen. Det var flera boende som kom till oss och hämtade, och ju flera postkunder dess mera handel blev det. Friberg, vår postförare, tog sedan med mindre paket från oss, någon behövde kanske 1 hg jäst eller 1 paket tändstickor. Dessa varor var mycket efterfrågade, då alla hade vedspisar och kaminer att elda i. Även under bykgrytorna skulle det eldas.

En lantaffär var som ett litet varuhus. Nästan allt fanns, för det som inte var hemma, bara att försöka skaffa, kunden hade rätt att kräva. Tobak och snus var vanligt, ävenså hästskor, spik, redskap av olika slag, både till snickare och smed. Bönderna ville ha delar till plogar och liar med mera. Alla platser utnyttjades men en affär låg ju oftast i en fastighet, så det var bara att ta både källare och andra utrymmen, vad som stod till buds. Manufaktur såldes mycket, alla slags underkläder, både herr och dam, finare och mer all dagliga, blåbyxor och blusar till männen. Bland underkläder till damer fanns fina underställ i silke och spetsgarnityr. Detta var en fin present eller julklapp. Dessa skulle vara lika antingen vita eller den så omtyckta färgen rosa. Sen var det långa och varma bomullsbyxor och linnen i olika storlekar och modeller. Till barnen fanns livstycken och strumpor, som man sydde fast knappar passande till strumpebanden. Senare fick vi också modernare plagg, såsom jacka och byxor i lite varmare material. Skor och kängor, stövlar och pjäxor var också plagg som måste finnas med i varulagret.

Det roligaste var nog när vi fick hem nytt inom klänningsbranchen. När vi köpte in tänkte vi de olika kunderna som ev. skulle köpa, med tanke på mönster, priser och storlekar. Det var vanligt att de första dagarna då

dessas kom hem, en hel del av våra kvinnliga kunder var välkomnade en trappa upp att prova och dricka kaffe, köpa eller beställa andra storlekar, jo det var en trevlig social handling. Vi hade mycket roligt och affärerna gick hyfsat. En variant av modevisning. Senare hängdes de överblivna plaggen någonstans i affären, kanske över några stolar eller räfsor. Ingen klagade, alla var nöjda.

Vi hade också en glasdisk med lådor, innehållande allt från kammar, band underkläder, bokmärken, tråd och garner, handarbeten, strumpor, kortlekar, lim och mycket annat. Vi sålde mycket handarbeten, det kom resande hem och visade, så fick man beställa. Grossister i alla branscher fanns det gott om både i Norrköping och Linköping m.fl. orter. Det var vanligt med stora uppackningar, två gånger om året. Då fick man åka till något hotell och se och köpa av härligheten. Ibland kom en stor buss och stannade flera timmar, den hade mycket varierande varor. Bland det mest intressanta för de yngre var leksaker. Det var de mest raffinerade grejor, man fick beställa så det räckte nästan ett helt år. Så fanns där också vykort, bokmärken olika sorts skrivdon, bonader och fina papperslöpore m.m. Ja det gällde verkligen att tänka i förväg. Fakturorna blev ganska saftiga, men sen hade man ju nytta av lagret.

Ett par gånger per år blev vi bjudna till porslinsutställning. Det var en stor fin grossistfirma i Linköping som hette Blomqvist. Det visades hela salar på hotell, med världens finaste prydnadssaker och även nytto- och användbara ting till vardagen. Man kunde köpa av de finaste porslinsmärken som fanns. Det var många fabriker i gång och utbudet var stort. Risken var, att det många gånger blev för stora lager hemma, men kunderna var glada att det fanns; särskilt till jul.

Ett arbetsamt liv, men det var roligt och trivsamt, Uppackningar och prismärkningar var det allra värsta. Ett betalningssätt, som inte var så roligt, var de många månads- och veckoböcker en del kunder handlade på. Affärsmännen fick ligga ute med mycket pengar i långa tider. Det var också mycket kredit på kunder, som inte kunde klara sina inköp, utan skrev upp till nästa avlöning. En del fick man aldrig ut.

Varje gång någon betalade en större summa pengar, skulle det bjudas på kaffe.

Den gamla affären hette Sörstad och låg på andra sidan vägen. Den förföll och gubbarna som ägde den föll också av så småningom. Den nyare byggdes någon gång i slutet på 30-talet. Affären upphörde någon gång på 60-talet, efter ett par ombyten av ytterligare handlare. Det blev andra tider och folk flyttade från landet och till de större affärerna.

Skrivet av Ann-Britt Berg